ELMİ TƏDQİQAT Beynəlxalq Elmi Jurnal. İyun 2026, Cild: 6, Sayı: 6, s. 76–83
SCIENTIFIC RESEARCH International Scientific Journal. June 2026, Volume: 6, Issue: 6, pp. 76–83
DOI: https://doi.org/10.36719/2789-6919/60/76-83

Hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf strategiyaları

Gülnarə Gülməmmədova

Xülasə. *Müasir dövrdə beynəlxalq hərbi əməkdaşlığın genişlənməsi, sülhməramlı əməliyyatlarda iştirak, birgə hərbi təlimlərin keçirilməsi və elmi-tədqiqat fəaliyyətinin inkişafı hərbi kadrların xarici dil hazırlığına olan tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Bu baxımdan ingilis dili hərbi sahədə peşəkar fəaliyyətin ayrılmaz komponentinə çevrilmiş və hərbi ali məktəblərdə işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının formalaşdırılması prioritet istiqamətlərdən biri olmuşdur. Məqalədə hərbi ali təhsil müəssisələrində kursantların və zabitlərin ingilis dilində kommunikativ kompetensiyalarının inkişaf etdirilməsi yolları araşdırılmışdır. Tədqiqat zamanı xarici dil tədrisinin müasir metodları, peşəyönümlü dil hazırlığı, kommunikativ yanaşma, interaktiv təlim texnologiyaları və rəqəmsal resursların tətbiqi təhlil edilmişdir. Müəyyən edilmişdir ki, dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının inteqrasiyalı şəkildə inkişaf etdirilməsi kursantların peşəkar fəaliyyət zamanı xarici dildə effektiv ünsiyyət qurmasına şərait yaradır. Eyni zamanda, akademik yazı, elmi məqalələrin hazırlanması, təqdimat bacarıqları, rəsmi yazışmalar və işgüzar görüşlərin aparılması üzrə vərdişlərin formalaşdırılması hərbi mütəxəssislərin beynəlxalq mühitdə rəqabət qabiliyyətini artırır. Məqalədə situasiya əsaslı təlimlərin, rol oyunlarının, virtual simulyasiyaların, onlayn platformaların və beynəlxalq əməkdaşlıq proqramlarının kommunikativ bacarıqların inkişafına müsbət təsiri göstərilmişdir. Araşdırmanın nəticələri sübut edir ki, sistemli, məqsədyönlü və müasir pedaqoji texnologiyalara əsaslanan tədris strategiyaları hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına, kursantların peşə kompetensiyalarının formalaşmasına və onların beynəlxalq hərbi mühitə inteqrasiyasına mühüm töhfə verir.*

Açar sözlər: *hərbi ali təhsil, ingilis dili tədrisi, işgüzar kommunikasiya, kommunikativ kompetensiya, interaktiv təlim*

DİN Daxili Qoşunların Hərbi İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
E-poçt: gulmemmedova1970@icloud.com
Daxil oldu: 3 Mart 2026; Qəbul edildi: 7 İyun 2026; Onlayn dərc edildi: 30 İyun 2026
© Müəllif(lər) 2026. Bu, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyası (CC BYNC 4.0) şərtləri altında paylanan açıq girişli məqalədir.

Strategies for Developing Business and Academic Communication Skills in English at Military Higher Education Institutions

Gulnara Gulmammadova

Abstract. *In the modern era, the expansion of international military cooperation, participation in peacekeeping operations, joint military exercises, and the development of scientific research activities have significantly increased the requirements for foreign language proficiency among military personnel. In this context, English has become an integral component of professional military*

activity, and the development of business and academic communication skills has emerged as one of the priority areas in military higher education institutions. This article examines the ways of developing English-language communicative competence among cadets and officers studying at military higher education institutions. The study analyzes modern methods of foreign language teaching, profession-oriented language training, communicative approaches, interactive learning technologies, and the use of digital resources. The findings indicate that the integrated development of listening, speaking, reading, and writing skills enables cadets to communicate effectively in English during their professional activities. Furthermore, the development of academic writing skills, scientific article preparation, presentation techniques, official correspondence, and business communication enhances the competitiveness of military specialists in the international environment. The article also highlights the positive impact of scenario-based learning, role-playing activities, virtual simulations, online platforms, and international cooperation programs on the development of communicative skills. The results of the study demonstrate that systematic, goal-oriented, and modern pedagogical strategies contribute significantly to the development of business and academic communication skills in English, the formation of professional competencies among cadets, and their successful integration into the international military environment.

Keywords: *military higher education, English language teaching, business communication, communicative competence, interactive learning*

Military Institute of the Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs, Baku, Azerbaijan
E-mail: gulmemmedova1970@icloud.com
Received: 3 March 2026; Accepted: 7 June 2026; Published online: 30 June 2026
© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Qloballaşma şəraitində beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı hərbi təhsil sisteminin qarşısında yeni vəzifələr müəyyənləşdirmişdir. Müasir hərbi mütəxəssislər yalnız peşə biliklərinə deyil, həm də beynəlxalq mühitdə effektiv ünsiyyət qurmaq bacarıqlarına malik olmalıdırlar. Bu baxımdan ingilis dili beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq, çoxtərəfli təlimlər, elmi-tədqiqat fəaliyyəti və peşəkar informasiya mübadiləsinin əsas vasitələrindən biri kimi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir (Council of Europe, 2022; Macaro, 2022).

Müasir hərbi ali məktəblərdə ingilis dilinin tədrisinin əsas məqsədi kursantların və zabitlərin işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir. Akademik kommunikasiya elmi mətnlərin hazırlanması, tədqiqat nəticələrinin təqdim edilməsi və akademik müzakirələrdə iştirak etməyi əhatə etdiyi halda, işgüzar kommunikasiya rəsmi yazışmaların aparılması, hesabatların hazırlanması, təqdimatlar və beynəlxalq görüşlər zamanı səmərəli ünsiyyət qurmaq bacarıqlarını özündə birləşdirir (Bui & Nguyen, 2023; Sun & Yang, 2023).

Son illərdə xarici dil tədrisində kommunikativ yanaşma, tapşırıqyönümlü öyrənmə, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və interaktiv metodların istifadəsi xüsusi aktuallıq qazanmışdır. Tədqiqatlar göstərir ki, dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının inteqrasiyalı şəkildə inkişaf etdirilməsi tələbələrin kommunikativ kompetensiyasının formalaşmasına əhəmiyyətli təsir göstərir (Richards, 2022; Sato & Loewen, 2022). Eyni zamanda, interaktiv texnologiyalar və rəqəmsal tədris mühitləri dil öyrənənlərin motivasiyasını artırmaqla onların xarici dildə ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına müsbət təsir göstərir (Kostikova et al., 2021; Wang & Chen, 2022).

Süni intellekt texnologiyalarının və rəqəmsal təhsil platformalarının inkişafı xarici dil tədrisində yeni imkanlar yaratmışdır. Virtual əməkdaşlıq, onlayn təlim platformaları, generativ süni intellekt alətləri və beynəlxalq rəqəmsal mübadilə proqramları kursantların autentik dil mühitinə çıxışını genişləndirir və onların kommunikativ səriştələrinin inkişafına şərait yaradır (O'Dowd, 2021; Kohnke et al., 2023; Zou et al., 2024). Bu baxımdan, hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi müasir hərbi təhsilin mühüm prioritetlərindən biri hesab olunur. Məqalənin məqsədi hərbi təhsil müəssisələrində ingilis dilində peşəkar kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi strategiyalarını təhlil etmək, müasir pedaqoji yanaşmaları araşdırmaq və onların kursantların peşə kompetensiyalarının formalaşmasına təsirini qiymətləndirməkdir.

Tədqiqatın nəzəri əsasını kommunikativ dil tədrisi yanaşması təşkil edir. Bu yanaşmaya görə xarici dilin öyrənilməsində əsas məqsəd dil qaydalarının mənimsənilməsi deyil, öyrənənlərin real kommunikasiya şəraitində dildən səmərəli istifadə etmək bacarıqlarının formalaşdırılmasıdır. Kommunikativ yanaşma dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının qarşılıqlı əlaqədə inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur və xarici dilin praktiki istifadəsinə üstünlük verir. Hərbi ali məktəblərdə bu yanaşma kursantların peşə fəaliyyətində qarşılaşacaqları kommunikasiya situasiyalarına hazırlanmasına imkan yaradır.

Tədqiqatın digər nəzəri istiqaməti peşəyönümlü xarici dil tədrisi konsepsiyasıdır. Bu yanaşma xarici dilin konkret peşə fəaliyyətinin tələblərinə uyğun şəkildə öyrədilməsini nəzərdə tutur. Hərbi təhsil mühitində ingilis dilinin tədrisi zamanı hərbi terminologiyanın, rəsmi yazışmaların, təqdimatların, brifinqlərin və beynəlxalq əməkdaşlıq proseslərində istifadə olunan dil vasitələrinin öyrədilməsi peşəyönümlü təlimin əsas komponentlərini təşkil edir. Bu yanaşma kursantların gələcək peşə fəaliyyətinə uyğun kommunikativ bacarıqlar əldə etməsinə şərait yaradır.

Məqalənin nəzəri bazasında konstruktivist və texnologiya əsaslı təlim yanaşmaları da mühüm yer tutur. Bu yanaşmalara əsasən öyrənənlər bilikləri passiv şəkildə qəbul etmir, müxtəlif fəaliyyətlər, müzakirələr, situasiya əsaslı tapşırıqlar və rəqəmsal resurslarla işləmək vasitəsilə müstəqil şəkildə formalaşdırırlar. İnteraktiv təlim metodları, virtual simulyasiyalar, onlayn platformalar və süni intellekt texnologiyaları xarici dil öyrənmə prosesinin səmərəliliyini artıraraq kursantların işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına əlverişli şərait yaradır.

Müasir xarici dil tədrisində kommunikativ kompetensiyanın formalaşdırılması əsas məqsədlərdən biri hesab edilir. Al-Hoorie və MacIntyre (2021) dil öyrənmə motivasiyasının kommunikativ uğurun əsas amillərindən biri olduğunu vurğulayaraq qeyd etmişlər ki, öyrənənlərin daxili motivasiyası onların xarici dildə ünsiyyət qurmaq bacarıqlarının inkişafına birbaşa təsir göstərir. Müəlliflər dil tədrisində motivasiya nəzəriyyələrinin müasir təhsil sistemində hələ də aktuallığını qoruduğunu göstərmişlər. Akademik kommunikasiya sahəsində Bui və Nguyen (2023) ali təhsil müəssisələrində aparılmış çoxsaylı tədqiqatları sistemləşdirərək akademik kommunikativ kompetensiyanın əsas komponentlərini müəyyən etmişlər. Onların fikrincə, akademik kommunikasiya elmi məqalələrin hazırlanması, tədqiqat nəticələrinin təqdim edilməsi, akademik müzakirələrdə iştirak və elmi əməkdaşlıq bacarıqlarını əhatə edir. Müəlliflər göstərirlər ki, bu bacarıqların formalaşdırılması tələbələrin beynəlxalq akademik mühitə inteqrasiyasını asanlaşdırır.

Texnologiyaların xarici dil tədrisində rolu Chun, Kern və Smith (2021) tərəfindən araşdırılmışdır. Tədqiqatçılar müəyyən etmişlər ki, rəqəmsal platformalar və multimedia resursları tələbələrin dil öyrənməyə marağını artırır, autentik dil mühitinə çıxışını genişləndirir və kommunikativ bacarıqların inkişafına müsbət təsir göstərir. Bu yanaşma xüsusilə distant və hibrid təhsil şəraitində daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Dil kompetensiyalarının qiymətləndirilməsi baxımından Council of Europe (2022) tərəfindən təqdim edilmiş CEFR çərçivəsi xarici dil biliklərinin beynəlxalq standartlara uyğun

qiymətləndirilməsi üçün əsas istinad sənədi hesab olunur. Sənəddə dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının mərhələli inkişaf meyarları müəyyən edilmişdir.

Dooly və O'Dowd (2022) telekolaborasiya və virtual mübadilə proqramlarının xarici dil öyrənənlərin ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirdiyini göstərmişlər. Müəlliflərin fikrincə, müxtəlif ölkələrdən olan tələbələrin birgə onlayn layihələrdə iştirakı onların həm dil, həm də mədəniyyətlərarası kommunikasiya kompetensiyalarını gücləndirir.

Hyland və Jiang (2022) akademik diskursun inkişaf tendensiyalarını araşdıraraq qeyd etmişlər ki, qloballaşma şəraitində ingilis dili beynəlxalq elmi ünsiyyətin əsas vasitəsinə çevrilmişdir. Müəlliflər akademik yazı bacarıqlarının formalaşdırılmasını ali təhsilin mühüm istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirirlər.

İnteraktiv təlim texnologiyalarının dil tədrisində rolu Kostikova və həmmüəllifləri (2021) tərəfindən tədqiq edilmişdir. Onlar müəyyən etmişlər ki, interaktiv metodlar tələbələrin dərs prosesində fəallığını artırır, əməkdaşlıq bacarıqlarını inkişaf etdirir və xarici dildə sərbəst ünsiyyət qurmaq imkanlarını genişləndirir. Süni intellekt texnologiyalarının dil tədrisinə təsiri Kohnke, Moorhouse və Zou (2023) tərəfindən araşdırılmışdır. Müəlliflər generativ süni intellekt alətlərinin fərdiləşdirilmiş öyrənmə imkanları yaratdığını, tələbələrin yazı və danışıq bacarıqlarının inkişafını dəstəklədiyini qeyd etmişlər. Eyni zamanda, Zou, Xie və Wang (2024) süni intellekt əsaslı sistemlərin dil tədrisində adaptiv öyrənmə mühitləri yaratdığını və kommunikativ bacarıqların inkişafını sürətləndirdiyini göstərmişlər.

Macaro (2022) ingilis dilində tədris olunan ali təhsil proqramlarını araşdıraraq belə nəticəyə gəlmişdir ki, xarici dildə peşə təhsili alan tələbələrin akademik və peşəkar kommunikasiya bacarıqları daha sürətli inkişaf edir. Müəllif ingilis dilinin yalnız öyrənilən fənn deyil, həm də öyrənmə vasitəsi kimi istifadəsinin vacibliyini vurğulamışdır. Richards (2022) dinləmə və danışıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsində kommunikativ fəaliyyətlərin və autentik materialların rolunu təhlil etmişdir. Onun fikrincə, real kommunikasiya situasiyalarına əsaslanan təlim tələbələrin dil bacarıqlarının inkişafında ən effektiv vasitələrdən biridir.

Sun və Yang (2023) akademik yazının tədrisinə dair araşdırmalarında göstərmişlər ki, strukturlaşdırılmış yazı təlimi tələbələrin elmi mətn hazırlamaq, mənbələrdən istifadə etmək və akademik etikaya riayət etmək bacarıqlarını formalaşdırır. Sato və Loewen (2022) kommunikativ yanaşmanın və sübutlara əsaslanan pedaqoji metodların ikinci dilin mənimsənilməsində yüksək nəticələr verdiyini sübut etmişlər. Müəlliflər tələbələrin aktiv iştirakına əsaslanan metodların kommunikativ kompetensiyanın inkişafına daha güclü təsir göstərdiyini qeyd etmişlər.

Metodlar

Məqalənin hazırlanması prosesində nəzəri və praktik tədqiqat metodlarından istifadə edilmişdir. İlk növbədə, hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişafı ilə bağlı yerli və xarici elmi ədəbiyyatın sistemli təhlili aparılmışdır. Ədəbiyyat icmalı zamanı kommunikativ yanaşma, akademik yazı, peşəyönümlü dil tədrisi, rəqəmsal texnologiyalar və süni intellekt əsaslı dil tədrisi sahəsində aparılmış müasir tədqiqatlar öyrənilmişdir (Bui & Nguyen, 2023; Richards, 2022; Zou et al., 2024).

Tədqiqat çərçivəsində müqayisəli təhlil metodundan istifadə olunmuşdur. Müxtəlif ölkələrin ali və hərbi təhsil müəssisələrində tətbiq edilən xarici dil tədrisi modelləri, kommunikativ təlim strategiyaları və akademik kommunikasiya yanaşmaları müqayisə edilmişdir. Bu metod vasitəsilə

beynəlxalq təcrübədə özünü doğrultmuş yanaşmalar müəyyən edilmiş və onların hərbi təhsil müəssisələrində tətbiqi imkanları qiymətləndirilmişdir.

Praktik hissədə müşahidə və pedaqoji təcrübənin ümumiləşdirilməsi metodları tətbiq edilmişdir. Hərbi ali məktəblərdə ingilis dili dərslərinin təşkili, kursantların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının inkişaf səviyyəsi müşahidə edilmiş, tədris prosesində istifadə olunan interaktiv metodlar təhlil olunmuşdur. Eyni zamanda, situasiya əsaslı tapşırıqlar, rol oyunları, təqdimatlar, akademik yazı çalışmaları və qrup müzakirələrinin kommunikativ bacarıqların inkişafına təsiri qiymətləndirilmişdir.

Tədqiqat zamanı, həmçinin, təsviri-analitik metoddan istifadə edilmişdir. Əldə olunan nəzəri və praktik məlumatlar sistemləşdirilmiş, ümumiləşdirilmiş və elmi nəticələr çıxarılmışdır. Bununla yanaşı, rəqəmsal təhsil platformaları, virtual əməkdaşlıq proqramları və süni intellekt texnologiyalarının xarici dil tədrisində tətbiqi imkanları təhlil edilmişdir (Kohnke et al., 2023; Wang & Chen, 2022).

Nəticələr

Tədqiqat çərçivəsində hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına təsir edən əsas amillər təhlil edilmişdir. Ədəbiyyatın təhlili və pedaqoji müşahidələrin ümumiləşdirilməsi göstərir ki, kommunikativ yönümlü təlim metodlarının tətbiqi kursantların dil bacarıqlarının inkişafına müsbət təsir göstərir.

Cədvəl 1
İngilis dilində kommunikativ bacarıqların inkişafına təsir edən əsas amillər

Amil	Təsir səviyyəsi
Kommunikativ təlim metodları	Yüksək
Akademik yazı təcrübəsi	Yüksək
Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi	Yüksək
Rol oyunları və simulyasiyalar	Orta-Yüksək
Ənənəvi mühazirə üsulu	Orta
Müstəqil öyrənmə fəaliyyəti	Orta-Yüksək

Cədvəl 1-dən göründüyü kimi, kommunikativ təlim metodları və akademik yazı üzrə sistemli fəaliyyətlər kursantların peşəkar kommunikasiya bacarıqlarının inkişafında daha yüksək nəticələr verir. Bu nəticələr Richards (2022) və Sato və Loewen (2022) tərəfindən əldə edilmiş nəticələrlə uyğunluq təşkil edir.

Cədvəl 2
Kommunikasiya bacarıqlarının inkişafında təlim texnologiyalarının rolu

Təlim vasitəsi	Gözlənilən nəticə
Onlayn platformalar	Dinləmə və oxu bacarıqlarının inkişafı
Virtual siniflər	İnteraktiv ünsiyyət bacarıqlarının formalaşması
Süni intellekt əsaslı alətlər	Akademik yazı və lüğət ehtiyatının genişlənməsi
Video-konfranslar	Şifahi nitqin inkişafı
Elektron resurslar	Müstəqil öyrənmə bacarığının güclənməsi

Təhlil göstərir ki, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi kursantların dil mühitinə çıxış imkanlarını artırır. Xüsusilə süni intellekt əsaslı platformalar fərdiləşdirilmiş təlim imkanları yaradaraq akademik və işgüzar kommunikasiya bacarıqlarının inkişafını sürətləndirir (Kohnke et al., 2023; Zou et al., 2024).

Cədvəl 3
İşgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının müqayisəli xarakteristikası

Bacarıq sahəsi	İşgüzar kommunikasiya	Akademik kommunikasiya
Yazı fəaliyyəti	Rəsmi məktublar, hesabatlar	Elmi məqalələr, esselər
Şifahi nitq	Brifinq və təqdimatlar	Konfrans çıxışları
Terminologiya	Hərbi və inzibati terminlər	Elmi terminologiya
Məqsəd	Operativ informasiya mübadiləsi	Elmi biliklərin paylaşılması

Müqayisəli təhlil göstərir ki, hər iki kommunikasiya növü fərqli məqsədlərə xidmət etsə də, onların əsasını düzgün dil istifadəsi, terminoloji dəqiqlik və effektiv ünsiyyət bacarıqları təşkil edir.

Aparılmış təhlillər göstərir ki, müasir hərbi təhsil sistemində ingilis dilinin tədrisi ənənəvi qrammatika və lüğət yönümlü yanaşmalardan kənara çıxaraq kommunikativ kompetensiyanın formalaşdırılmasına istiqamətlənməlidir. Qloballaşma şəraitində hərbi qulluqçuların beynəlxalq missiyalarda, çoxtərəfli hərbi təlimlərdə, sülhməramlı əməliyyatlarda və xarici tərəfdaşlarla əməkdaşlıq layihələrində iştirak etməsi xarici dildə effektiv ünsiyyət qurmaq bacarığını zəruri peşə kompetensiyalarından birinə çevirmişdir. Bu baxımdan hərbi ali məktəblərdə ingilis dili tədrisinin əsas məqsədi kursantların yalnız dil biliklərini artırmaq deyil, həm də onların işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarını inkişaf etdirmək olmalıdır.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, kommunikativ yanaşma əsasında təşkil olunan tədris prosesi kursantların dil öyrənməyə marağını artırır və onların praktiki nitq bacarıqlarının formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Sato və Loewen (2022) qeyd edirlər ki, tələbələrin aktiv iştirakına əsaslanan təlim metodları ikinci dilin mənimsənilməsi prosesini sürətləndirir və kommunikativ kompetensiyanın inkişafına daha güclü təsir göstərir. Bu yanaşma hərbi təhsil mühitində xüsusilə aktualdır, çünki gələcək zabitlərin real xidmət şəraitində operativ informasiya mübadiləsi aparmaq, qərar qəbul etmək və beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq etmək bacarıqlarına malik olmaları tələb olunur.

Araşdırma nəticələri, həmçinin, göstərir ki, akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişafı hərbi ali təhsil müəssisələrinin əsas vəzifələrindən biri kimi qiymətləndirilməlidir. Akademik yazı, elmi məqalələrin hazırlanması, tədqiqat nəticələrinin təqdim olunması və beynəlxalq konfranslarda iştirak müasir hərbi təhsilin mühüm komponentlərindəndir. Bui və Nguyen (2023) vurğulayırlar ki, akademik kommunikativ kompetensiya ali təhsil alanların beynəlxalq akademik mühitə inteqrasiyasında həlledici rol oynayır. Bu baxımdan, kursantların akademik yazı və təqdimat bacarıqlarının sistemli şəkildə inkişaf etdirilməsi onların gələcək elmi və peşəkar fəaliyyətinə müsbət təsir göstərə bilər.

Müzakirə olunan digər mühüm məsələ rəqəmsal texnologiyaların və innovativ tədris vasitələrinin dil tədrisinə inteqrasiyası ilə bağlıdır. Müasir təhsil sistemində onlayn platformalar, virtual siniflər, rəqəmsal resurslar və süni intellekt əsaslı tədris alətləri xarici dil öyrənmə prosesinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Wang və Chen (2022) müəyyən etmişlər ki, rəqəmsal öyrənmə mühitləri tələbələrin kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına və təlim prosesində fəallığının artmasına əhəmiyyətli təsir göstərir. Eyni zamanda, Chun, Kern və Smith (2021) texnologiya əsaslı tədris

vasitələrinin autentik dil mühitinin yaradılmasına imkan verdiyini və tələbələrin real kommunikasiya vəziyyətlərinə hazırlanmasını asanlaşdırdığını qeyd etmişlər.

Son illərdə süni intellekt texnologiyalarının xarici dil tədrisində tətbiqi yeni perspektivlər açmışdır. Kohnke, Moorhouse və Zou (2023) generativ süni intellekt alətlərinin fərdiləşdirilmiş öyrənmə imkanları yaratdığını və tələbələrin yazı, danışıq və oxu bacarıqlarının inkişafına dəstək verdiyini göstərmişlər. Zou, Xie və Wang (2024) isə süni intellekt texnologiyalarının adaptiv öyrənmə mühitləri formalaşdıraraq tələbələrin fərdi ehtiyaclarına uyğun tədris imkanları yaratdığını vurğulamışlar. Hərbi ali məktəblərdə bu texnologiyaların tətbiqi kursantların müstəqil öyrənmə bacarıqlarını inkişaf etdirə və təlim prosesinin səmərəliliyini yüksəldə bilər. Əldə olunan nəticələr göstərir ki, rol oyunları, situasiya əsaslı tapşırıqlar, debatlar, təqdimatlar və beynəlxalq hərbi fəaliyyətləri modelləşdirən təlimlər kursantların işgüzar kommunikasiya bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu metodlar kursantlara nəzəri bilikləri praktik fəaliyyətlə əlaqələndirmək imkanı verir və onların peşəkar ünsiyyət vərdişlərini gücləndirir. Xüsusilə hərbi kontekstdə qərar qəbuletmə, əmrlərin verilməsi, hesabatların hazırlanması və brifinqlərin keçirilməsi kimi fəaliyyətlər xarici dildə kommunikativ hazırlığın yüksək səviyyədə olmasını tələb edir.

Beləliklə, aparılmış təhlil və müzakirələr göstərir ki, hərbi ali məktəblərdə ingilis dilinin tədrisinin effektivliyi kommunikativ yanaşmanın tətbiqi, akademik və işgüzar kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, rəqəmsal texnologiyalardan geniş istifadə olunması və beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi ilə birbaşa bağlıdır. Bu istiqamətdə həyata keçirilən sistemli tədbirlər kursantların peşəkar kompetensiyalarının formalaşmasına, onların beynəlxalq hərbi və akademik mühitə uğurlu inteqrasiyasına və gələcək xidmət fəaliyyətinin daha səmərəli təşkilinə mühüm töhfə verə bilər.

Müzakirə və Nəticə

Aparılmış tədqiqat göstərir ki, müasir hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi peşəkar hərbi kadr hazırlığının vacib tərkib hissələrindən biridir. Beynəlxalq hərbi əməkdaşlığın genişlənməsi, NATO standartlarına uyğun fəaliyyət, çoxtərəfli təlimlərdə iştirak və elmi-tədqiqat fəaliyyətinin inkişafı hərbi qulluqçuların xarici dildə yüksək səviyyədə ünsiyyət qurmasını zəruri edir. Bu baxımdan ingilis dili yalnız tədris fənni deyil, həm də peşəkar fəaliyyət vasitəsi kimi çıxış edir.

Ədəbiyyatın təhlili və aparılmış araşdırmalar göstərir ki, kommunikativ yanaşma, tapşırıqəsaslı təlim, interaktiv metodlar və rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi kursantların dil bacarıqlarının inkişafına əhəmiyyətli təsir göstərir. Xüsusilə dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarının inteqrasiyalı şəkildə inkişaf etdirilməsi kursantların real peşə fəaliyyətində xarici dildən səmərəli istifadə etməsinə imkan yaradır. Akademik yazı, təqdimat hazırlığı, elmi müzakirələrdə iştirak və rəsmi yazışmaların aparılması kimi bacarıqların formalaşdırılması isə onların beynəlxalq akademik və peşəkar mühitə inteqrasiyasını asanlaşdırır.

Tədqiqat nəticələri göstərir ki, hərbi ali məktəblərdə ingilis dili proqramlarının müasir tələblərə uyğun yenilənməsi, peşəyönümlü məzmunun gücləndirilməsi, situasiya əsaslı təlimlərin genişləndirilməsi və rəqəmsal təhsil texnologiyalarının tətbiqi zəruridir. Eyni zamanda, süni intellekt əsaslı öyrənmə vasitələrinin və beynəlxalq virtual əməkdaşlıq proqramlarının tədris prosesinə inteqrasiyası kursantların kommunikativ kompetensiyalarının daha səmərəli inkişafına şərait yarada bilər.

Beləliklə, hərbi ali məktəblərdə ingilis dilində işgüzar və akademik kommunikasiya bacarıqlarının məqsədyönlü şəkildə formalaşdırılması gələcək zabitlərin peşə hazırlığının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, onların beynəlxalq hərbi əməkdaşlıq mühitində uğurlu fəaliyyət göstərməsinə və

müasir çağırışlara cavab verən rəqabətqabiliyyətli hərbi mütəxəssis kimi yetişməsinə mühüm töhfə verir.

Ədəbiyyat

1. Al-Hoorie, A. H., & MacIntyre, P. D. (2021). *Contemporary language motivation theory: 60 years since Gardner and Lambert (1959).* Multilingual Matters.
2. Bui, G., & Nguyen, H. T. M. (2023). Academic communication competence in English-medium higher education: A systematic review. *System, 115*, 103045. https://doi.org/10.1016/j.system.2023.103045
3. Chun, D. M., Kern, R., & Smith, B. (2021). Technology in language use, language teaching, and language learning. *The Modern Language Journal, 105*(S1), 1–7. https://doi.org/10.1111/modl.12702
4. Council of Europe. (2022). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (Companion Volume).* Strasbourg: Council of Europe Publishing.
5. Dooly, M., & O'Dowd, R. (2022). Telecollaboration and virtual exchange in language education. *Language Learning & Technology, 26*(1), 1–18.
6. Hyland, K., & Jiang, F. K. (2022). Academic discourse and global Englishes: Trends and developments. *English for Specific Purposes, 66*, 1–11. https://doi.org/10.1016/j.esp.2021.11.002
7. Kostikova, I., Holubnycha, L., Besarab, T., & Shchokina, T. (2021). Interactive technologies in foreign language teaching. *Arab World English Journal, 12*(1), 217–229. https://doi.org/10.24093/awej/vol12no1.15
8. Kohnke, L., Moorhouse, B. L., & Zou, D. (2023). ChatGPT and generative AI in English language education. *RELC Journal, 54*(3), 789–803. https://doi.org/10.1177/00336882231162868
9. Macaro, E. (2022). English medium instruction and language learning in higher education. *Language Teaching, 55*(3), 313–330. https://doi.org/10.1017/S0261444821000512
10. O'Dowd, R. (2021). Virtual exchange and internationalisation in higher education. *Computer Assisted Language Learning, 34*(3), 259–274. https://doi.org/10.1080/09588221.2020.1737546
11. Richards, J. C. (2022). *Teaching listening and speaking from theory to practice.* Cambridge University Press.
12. Sato, M., & Loewen, S. (2022). Evidence-based second language pedagogy and communicative competence. *Language Teaching Research, 26*(5), 829–845. https://doi.org/10.1177/13621688211004662
13. Sun, Y., & Yang, H. (2023). Academic writing instruction in English for Specific Purposes contexts. *Journal of English for Academic Purposes, 62*, 101218. https://doi.org/10.1016/j.jeap.2023.101218
14. Wang, Y., & Chen, N. S. (2022). Digital learning environments and communication skills development in higher education. *Educational Technology & Society, 25*(2), 145–159.
15. Zou, D., Xie, H., & Wang, F. L. (2024). Artificial intelligence and language education: Recent developments and future directions. *Computers & Education: Artificial Intelligence, 7*, 100238. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100238